

5

VRAGEN AAN

Tamar van den Dop

‘Je hóeft niet te voldoen aan een
schoonheidsideaal’

Ze maakt zich hard voor een eerlijker en realistischer beeld van vrouwen in de film en op tv. En daar houdt haar strijd niet op. Acteur en regisseur Tamar van den Dop (1970) pleit voor meer diepgang in de toch al karige rollen voor 60+-vrouwen. Bijvoorbeeld “door vrouwen mannenrollen te laten spelen, en andersom. Dan krijg je een krachtiger vrouwelijke dynamiek.”

INTERVIEW: INGRID SPELT | BEELD: AMRITA PANDAY

Een tour langs de theaters met het gezelschap Het Nationale Theater zit er net op. Tamar krijgt er energie van, maar op het einde van de rit voelt ze ook de vermoeidheid toeslaan. “Ik moet een beetje zoeken naar mijn woorden, merk ik.” Na de zomer is het repeteren geblazen voor de voorstelling *Meeuw* onder regie van Nina Spijkers, die de komedie van Tsjechov nieuw leven inblaast. Een theaterstuk over botsende generaties met naast Tamar rollen voor Jaap Spijkers, Emma Buysse en Alex Hendrickx. “Iedereen krijgt te maken met botsende generaties. Het is een *circle of life*. Je zet je af tegen je ouders en als je zelf een ouder wordt, denk je: zo slecht deden ze het nog niet. Dat merk ik ook met mijn dochter en zoon. Ze houden mij met hun gesprekken jong van geest en bij de tijd, en kunnen mij ook weleens voorzien van ongezouten commentaar.” De regisseur heeft gekozen voor een genderswap in de voorstelling *Meeuw*. “Klassieke mooie rollen zijn bijna alleen maar mannenrollen. Door vrouwen mannenrollen te laten spelen, en andersom, krijg je een krachtiger vrouwelijke dynamiek. Ik juich het toe. Haar strijd om voor vrouwen gelaagde rollen te creëren, voel ik ook. Oudere vrouwen worden meestal neergezet als verward, ziek of dement.”

Andere vrouwenrollen

In de ruim dertig jaar dat ze acteert én regisseert, komt Tamar het laatste decennium op voor de positie van de oudere vrouw in haar vakgebied. In een opiniestuk in het dagblad *NRC* legt ze bloot dat in de film- en tv-industrie de ongelijkheid tussen met name oudere acteurs en actrices bijna onopgemerkt blijft. En dat in tegen-

stelling tot andere sectoren, meent Tamar, gesteund door een onderzoek van de Universiteit Utrecht naar vrouwen in beeld. “Daaruit blijkt dat de meeste vrouwelijke personages tussen de 15 en 35 zijn, daarna holt het achteruit. Een oudere man blijft interessant, maar die vrouw moet nog steeds minstens tien jaar jonger zijn, strak in haar vel zitten en het liefst zonder rimpels door het leven gaan. De overgang? Dat laten we nauwelijks zien. Maar zo ziet de samenleving er niet uit. Je zult andere vrouwenrollen moeten schrijven om het gebrekkige beeld op tv te veranderen naar de werkelijkheid. Dan kantel je ook de maatschappelijke blik en boek je vooruitgang.”

1

Je constateert wel een positieve ontwikkeling: meer solidariteit tussen vrouwelijke acteurs.

“Ja. Dat heeft mede te maken met *#metoo* waardoor vrouwen gehoord worden bij grensoverschrijdend gedrag. Door die ontwikkeling vormen actrices op andere vlakken ook steeds vaker één geluid. Je ziet dat jongere generaties samenwerken met ouderen om dingen voor elkaar te krijgen. Jonge actrices reageerden ook heel positief op mijn stuk in *NRC*. Het heeft ook invloed op hun toekomst. Verandering op beeld begint al thuis. Ik laat mijn dochter liever zien dat ik mijn leeftijd omarm, inclusief grijs

‘Een oudere man blijft interessant, maar die vrouw op toneel moet nog steeds minstens tien jaar jonger zijn’

haar en een slapper wordende huid – ik heb wél twee kinderen gedragen, met dit lijf gevoed en zit inmiddels in de overgang – dan dat ik onder het mes ga bij een plastisch chirurg of botox laat inspuiten. Ik wás eens die jonge blom, maar er komt iets anders moois voor terug. Je hóeft niet te voldoen aan een schoonheidsideaal. Ik werd al grijs rond mijn 30ste en vond het toen doodeng. Nu ben ik muze-af, dacht ik. Maar door de jaren heen kreeg ik het inzicht dat dit een achterhaalde patriarchale dwingende blik is. Van die stelligheid moeten we af.”

2

Oudere vrouwen brengen meer gelaagdheid en ervaring mee in een rol, zeg je. Wat breng jij mee?

“Wat ik mooi vind aan de overgang, ondanks de opvliegers en het slechter slapen, is dat ik me meer bewust wordt van de natuurlijke cyclus. Het

is voor veel vrouwen ook een moment dat de kinderen volwassen worden en hun vleugels uitslaan. Ik vaar meer op mijn intuïtie. Dat is het mooie van de natuur en het luisteren naar je lichaam. Als je ouder wordt leer je eveneens dat je niet alleen maar voor jezelf op de wereld bent. Het voelt zinvol om mijn ervaringen door te kunnen geven aan jongere spelers.”

3

Je maakte de NTR-documentaire *Mag ik je aanraken?* Acteurs worden geconfronteerd met hun eigen seksscènes. Hoe kijk jij naar jouw seksscènes?

“Als student aan de toneelschool kreeg ik een rol aangeboden in de speelfilm *De provincie*. Toen ik het definitieve script kreeg, was mijn rol kleiner geworden en bestond die voornamelijk uit vrijsscènes. Ik twijfelde of ik die rol nog wel moest aannemen, maar ging overstag. Ik had de kans om met Pierre Bokma, Gijs Scholten van Aschat en Thom Hoffman te spelen. Ik probeerde meer van mijn rol te maken dan alleen maar die mooie, blote, jonge vrouw. In een recensie noemde iemand mij ‘een snoesje zonder bloesje’. Ik vond dat pijnlijk en was bang dat die rol mijn hele carrière zou beïnvloeden en ik alleen nog maar stoeipoesrollen zou krijgen. Dat is niet gebeurd. In *Mag ik je aanraken?* onderzocht ik hoe het voor andere acteurs is, vroeger

‘Ik vaar meer op mijn intuïtie. Dat is het mooie van de natuur en het luisteren naar je lichaam’

en nu, om seksscènes te spelen. Wat het emotioneel en fysiek met ze doet. Ik wilde iets maken waardoor de jongere generatie zonder oordeel inzichten kan verkrijgen. Het is een winst dat we tegenwoordig als acteurs grenzen kunnen aangeven en er een intimiteitscoördinator op de set aanwezig is. Als iets spannend aanvoelt, kun je erover praten, zodat het later geen trauma wordt. Tegelijkertijd moet je ervoor waken dat er niets verloren gaat. Voor de kunst is het ook goed om het ongemak op te zoeken, en ongemak

is iets anders dan onveilig zijn. In het zoeken naar vernieuwing ga je wel eens over het randje. Dat kan niet met een reddingsvest aan. En natuurlijk realiseer ik me ook dat we ons vroeger meer open en bloot konden geven, omdat er geen internet was. Toch kon ik steeds weer ontroerd raken als Peter Faber, toen 82, zonder gêne zijn oudere lichaam vierde, ook als hij naakt was. In dat opzicht is het jammer dat een groot deel van de jongere generatie acteurs de vrijheid van de jaren 70 kwijt is. Ik hoop dat er een wetgeving komt ►

waarbij vrij- en naaktscènes niet meer straffeloos op pornosites terecht komen. Met zo'n wet durven acteurs zich wellicht veiliger bloot te geven. Bloot zijn in het algemeen, zonder het te seksualiseren, hoort bij het leven. Ik loop als het kan nog steeds topless op het strand. En dan zie ik sommige jongere vrouwen denken: kan dit nog wel op jouw leeftijd. Yep, denk ik dan. Zo ziet een vrouw van 56 eruit."

4

Zou je jezelf activistisch noemen?

"Ik hou niet zo van die containerbegrippen en zie mezelf meer als een verbinder. Ik wil handen op elkaar krijgen en bewustwording creëren. Zo maak ik me ook zorgen over de opwarming van de aarde of oorlogs-

'Door elkaar werkelijk te leren kennen voelt je directe omgeving veiliger'

propaganda. Ja, ik ben Joods en ik heb van mijn moeder een groot besef over de oorlog meegekregen. Maar ik wil het liever niet over mijn privéleven, of die van mijn naasten, hebben. Natuurlijk heeft haar oorlogsverleden invloed op mijn leven gehad. Het maakt misschien dat ik dat stuk bewuster leef dan jongere generaties. Ik ben bezorgd over het opkomende fascisme, racisme en de veiligheid in de wereld. In het Westen lijken we met z'n allen vergeten te zijn hoe heftig een oorlog is. We moeten veel meer investeren in vrede en niet in bewapening. Geweld levert alleen maar meer oorlog op. Het is niet fijn om je machteloos te voelen, dus spreek ik me eveneens over deze onderwerpen uit. Niet door te demonstreren, maar door een voorstelling te maken.

Volgend jaar ga ik een voorstelling regisseren waarin het thema oorlog centraal staat, maar daar kan ik nog niks over zeggen. In *Moeder courage* van het Nationale Theater hebben we eveneens de gekte en zinloosheid van oorlogsgeweld laten zien. Zo hoop ik de wereld een stukje mooier te maken. Iets voor de samenleving doen is de sleutel voor een fijner leven, denk ik. Als ik nu gepensioneerd zou zijn en meer tijd had zou ik, naast het maken van mijn eigen producties, waarschijnlijk vrijwilligerswerk doen. Oorlogs-vluchtelingen taalles geven bijvoorbeeld. Ik woon in een multiculturele wijk en heb fantastische burens van diverse etnische afkomsten. Zij laten mij in onze huidige verreachtste samenleving een wereldbeeld zien dat positief en inclusief is. Tijdens ramadan krijg ik, ondanks dat ik geen moslim ben, allerlei lekkernijen. Juist door elkaar werkelijk te leren kennen, voelt je directe omgeving veiliger."

5

Hoe zorg je ervoor dat je niet verbitterd raakt in jouw streven naar een betere positie voor de oudere actrice?

"Door elkaar als mens te blijven zien. Én, ik zie dat het helpt om je uit te blijven spreken. Heel langzaam verschuift het beeld van de oudere vrouw op tv en in de film. Vorig jaar speelde ik zelf nog een heerlijke, gelaagde rol in de psychologische thriller *Kind*. Ik ben daar blij mee en hoop dat het over een decennium zo normaal is geworden, dat ik op mijn 66ste een minister-president speel!" ■

Tamar van den Dop

(Amsterdam, 1970) speelde in vele film-, tv- en theaterproducties. Ze werd genomineerd voor prijzen als een Gouden Kalf, Theo d'Or, Colombina en Oscar. Ze won onder meer de Golden Royal Bengal Tiger Award, Publieksprijs, Golden Gate Award en Nederlandse Academy Award. Tamar regisseerde (korte) producties en schreef een aantal scenario's. Ze speelde bij diverse toneelgroepen en is sinds 2016 aangesloten bij Het Nationale Theater waar ze onder meer te zien was in de voorstellingen *The nation*, *We zijn hier voor Robbie*, de trilogie *Leedvermaak*, *Operation hellfire* en *Moeder courage*. Tamar maakte de NTR-documentaire *Mag ik je aanraken?* Dit jaar is ze te zien in de speelfilm *Stand up* en toert ze vanaf oktober met de voorstelling *Meeuw*.